

پیش‌بینی نگرش مثبت به بزهکاری بر اساس خوددلسوزی، هوش معنوی و خودآگاهی شناختی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه

نوشین فایزی^۱، حسین نجفی^۲، آتکه کرمدوست^۳، یاسر حبیبی^۴ و عیسی محمدی^۵

چکیده

هدف مطالعه، بررسی نقش خوددلسوزی، هوش معنوی و خودآگاهی شناختی در پیش‌بینی نگرش مثبت به بزهکاری در دانش‌آموزان مقطع متوسطه بود. روش پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول و دوم شهر اردبیل که در نیمسال اول سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ مشغول تحصیل بودند (N=۱۷۵۰۰). از بین این جامعه، نمونه‌ای به حجم ۳۰۰ نفر (۷۸ نفر دختر، ۲۲۲ نفر پسر)، با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شده و داده‌های مورد نیاز با استفاده از مقیاس سنجش نگرش به رفتارهای بزهکارانه فضلی، پرسشنامه هوش معنوی سالوی و مایر، مقیاس خوددلسوزی نف، پرسشنامه خودآگاهی شناختی ریلو والیک جمع‌آوری شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج نشان داد که بین خوددلسوزی، هوش معنوی و خودآگاهی شناختی با نگرش مثبت به بزهکاری رابطه منفی معنادار وجود دارد ($p < 0/05$). نتایج تحلیل رگرسیون نیز نشان داد که خوددلسوزی، هوش معنوی و خودآگاهی شناختی با تبیین ۶ درصد از واریانس نمره کل نگرش مثبت به بزهکاری و ۱۱ درصد از واریانس خرده مقیاس‌های خوددلسوزی قابلیت پیش‌بینی متغیر ملاک را دارد ($p < 0/05$). این یافته‌ها ضرورت توجه جدی برنامه‌ریزان، مشاوران و مسئولین امر را به موضوع نگرش مثبت به بزهکاری دانش‌آموزان نشان داده و تلویحاتی را برای استفاده از مداخلات مربوط به خوددلسوزی، هوش معنوی و خودآگاهی شناختی جهت پیشگیری از پیامدهای منفی نگرش مثبت به بزهکاری به دنبال دارد.

واژه‌های کلیدی: نگرش مثبت به بزهکاری، خوددلسوزی، هوش معنوی، خودآگاهی شناختی

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۲. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۳. کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خلخال، اردبیل، ایران

۴. کارشناس ارشد روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

۵. نویسنده رابط: دکتری روان‌شناسی سلامت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرج، البرز، ایران.

(Mohammadi.tati@gmail.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۰۳/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۱/۲۵

DOI: 10.22098/JSP.2021.1250

مقدمه

امروزه بی‌تردید یکی از مسائل پیچیده و ناراحت‌کننده که توجه بسیاری از روان‌شناسان، جامعه‌شناسان و جرم‌شناسان را به خود معطوف داشته، موضوع کودکان و نوجوانان بزهکار است که روز به روز گسترش بیشتری می‌یابد (ابراهیمی ثانی، ۱۳۹۰). راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی انجمن روان‌پزشکی آمریکا (۲۰۱۰؛ به نقل از نوری، ۱۳۹۴) بزهکاری را تحت چندین برچسب متفاوت، مبتنی بر شدت مشکل رفتاری از جمله اختلال تضاد ورزی، اختلال سلوک و اختلال شخصیت ضد اجتماعی به کار برده است. در کشور ما بزهکاری^۱ در جامعه دامن‌گیر گروه سنی نوجوانان و جوانان می‌شود (اکبری، ۱۳۸۷). به طوری که پژوهشگران معتقدند سن اوج بزهکاری، ۱۷ سالگی است (تیلول^۲، ۲۰۰۴؛ به نقل از نوری، ۱۳۹۴). یکی از مباحث قابل بررسی در این پژوهش خوددلسوزی^۳ است. سازه دلسوزی به خود که توسط نف^۴ (۱۹۹۷)، به نقل از بشر پور و عیسی زادگان (۱۳۹۱) مفهوم سازی شده، یک شکل سالم خودپذیری است که دارای سه مؤلفه است که بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند. این سه مؤلفه عبارتند از: خودمهربانی، آگاهی از انسان بودن عمومی و ذهن آگاهی. شخصی که دلسوزی به خود بالایی دارد قادر است حتی هنگام مواجهه با ناکامی و بدبختی نگرش توأم با ملایمت و مهربانی نسبت به خود داشته باشد، چنین فردی درک می‌کند که تمام انسان‌ها شکست می‌خورند و درد را تجربه می‌کنند؛ داشتن چنین ویژگی‌هایی فرد را قادر می‌سازد احساسات و هیجانات خود را به طور مناسب تجربه نماید، بدون این که آنها را از خود دور رانده یا کاملاً در سیطره آنها قرار بگیرد (نریمانی، عینی، تقوی، ۱۳۹۷). تادیوس، پیس، آدام و کول^۵ (۲۰۱۴) طی پژوهشی به بررسی تأثیر دلسوزی به خود بر پاسخ‌های رفتاری و عصبی- درون‌ریز در برابر اضطراب و استرس روانی- اجتماعی پرداختند، که نتایج

1. delinquency

2. Tylol

3. self-compassion

4. Nef

5. Thaddeus, Pace, Adame & Cole

حاکمی از تأثیر دلسوزی به خود در برابر اضطراب و استرس روانی-اجتماعی بود. عامل دیگری که می‌تواند در بزهکاری تأثیرگذار باشد هوش معنوی است. مفهوم هوش معنوی^۱ در روان‌شناسی برای اولین بار در سال ۱۹۹۶ توسط استیونز^۲ و بعد در سال ۱۹۹۹ توسط امونز مطرح شد. سیکس و تورنس^۳ (۲۰۰۹) مطرح کردند هوش معنوی سازه‌های معنویت و هوش را درون یک سازه جدید ترکیب می‌کند. در حالی که معنویت با جستجو و تجربه عناصر مقدس، معنا، هوشیاری اوج یافته و تعالی در ارتباط است که از چنین موضوعات معنوی برای تطابق و کنش اثربخش و تولید محصولات و پیامدهای با ارزش استفاده می‌کند (امونز^۴، ۲۰۰۰). به طور کلی می‌توان پیدایش سازه هوش معنوی را به عنوان کاربرد ظرفیت‌ها و منابع معنوی در زمینه‌ها و موقعیت‌های عملی در نظر گرفت (عینی و هاشمی، ۱۳۹۹). بنابراین، هوش معنوی موضوعات ذهنی معنویت را با تکالیف بیرونی جهان واقعی ادغام می‌کند (نریمانی و غفاری، ۱۳۹۴). وست^۵ (۲۰۰۰) بر این باور است که افراد دارای زندگی معنوی، بدون شک از نظر روان‌شناختی افراد سالمی هستند. هروی کریموی، رژه و شریف نیا (۱۳۹۲) طی پژوهشی نشان دادند بین هوش معنوی و سلامت عمومی رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد.

عامل دیگری که به نظر می‌رسد می‌تواند در بزهکاری نقش مهمی داشته باشد خودآگاهی شناختی است که به دانش فرد درباره فرآیندهای شناختی خود و چگونگی استفاده بهینه از آنها برای رسیدن به اهداف یادگیری گفته می‌شود (سیف، ۱۳۹۱). استرنبرگ (۱۹۹۰) به نقل از وین من و ورهیچ (۲۰۰۵) خودآگاهی شناختی را به عنوان یک فرآیند اصلی در هوش قلمداد می‌کند. برخی از محققان برآنند که خودآگاهی پیامدهای منفی برای بهداشت روانی فرد دارد، نتایج مطالعات آنان نشان داده است که اشتغال فکری با شکست‌ها و محرومیت‌ها به ویژه هنگامی که

1. spiritual intelligence
2. Stevens
3. Sick & Torrance
4. Emons
5. Vest

توأم با احساس نگرانی از حضور در کنار دیگران باشد منجر به استمرار و تشدید افسردگی می‌گردد (نالز - هاکسما و گرگاس^۱، ۱۹۹۴، به نقل از پیری، ۱۳۹۴). لیکن نتایج پژوهش‌های اخیر حاکی از آن بوده است که شدت و وضوح خودآگاهی در تعامل با ماهیت افکار، عواطف و باورها به ویژه میزان احساس ناامیدی و نیز ارزشی که فرد برای خود به‌عنوان یکی از اعضای اجتماع قائل است می‌تواند به شکل‌های مختلف بر بهداشت روانی فرد تأثیر بگذارد (سیمون و هارتز^۲، ۱۹۹۸، به نقل از پیری، ۱۳۹۴). با توجه به میزان شیوع بالای بزهکاری در بین دانش‌آموزان و پیامدهای مخرب آن در سلامت فردی و اجتماعی، و نیز خلأهای پژوهشی موجود، این مطالعه درصدد پاسخ‌گویی به این سؤال بود که آیا خوددلسوزی، هوش معنوی و خودآگاهی شناختی دانش‌آموزان می‌تواند نگرش مثبت به بزهکاری آنها را پیش‌بینی کند؟

روش

با توجه به نحوه جمع‌آوری اطلاعات، روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی همبستگی است. در این پژوهش، متغیرهای خوددلسوزی، هوش معنوی و خودآگاهی متغیرهای پیش‌بین و نگرش مثبت به بزهکاری به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شد.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول و دوم شهر اردبیل در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۵ تشکیل دادند. بر اساس آمار مأخوذه از اداره آموزش و پرورش شهر اردبیل، تعداد کل این دانش‌آموزان ۱۷۵۰۰ نفر بودند. از بین این جامعه آماری با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، نمونه‌ای به حجم ۳۰۰ نفر (۷۸ نفر دختر، ۲۲۲ نفر پسر) انتخاب شده و با استفاده از ابزارهای زیر مورد ارزیابی قرار گرفتند:

پرسشنامه سنجش نگرش به رفتارهای بزهکارانه: پرسشنامه سنجش نگرش به رفتارهای

1. Grgas
2. Simon and Hartz

بزهکارانه^۱ پرسشنامه با هدف سنجش نگرش به رفتارهای بزهکارانه توسط وحید فضلی در سال ۱۳۸۹ برای نوجوانان ۱۵ الی ۱۸ سال تهیه شده است، که ۲۸ ماده دارد و بر اساس لیکرت ۴ عامل نمره‌گذاری (۱ تا ۴) می‌شود. جهت حصول اطمینان از پایایی و روایی پرسشنامه، عبارات و طیف مورد استفاده برای پاسخ، به افراد صاحب نظر در رابطه با موضوع مورد مطالعه ارائه گردید و بر اعتبار آن صحنه گذاشته شد. این ابزار برای مشخص کردن نگرش مثبت و منفی به رفتارهای بزهکارانه در نظر گرفته شده است. در پژوهش حسینی دولت آبادی، سعادت و قاسمی جوبنه (۱۳۹۲) آلفای رفتارهای بزهکارانه ۰/۷۷، و برای نگرش منفی به بزهکاری ۰/۸۳ و آلفای کرونباخ برای نگرش مثبت به بزهکاری ۸۶ درصد به دست آمده است.

مقیاس خوددلسوزی^۲: این ابزار یک مقیاس خود گزارشی ۲۶ سوالی است که توسط نف در سال ۲۰۰۳ ساخته شد. آزمودنی‌ها به سوالات این پرسشنامه در یک مقیاس لیکرت ۵ درجه ای صفر (تقریباً هرگز) تا ۴ (تقریباً همیشه) پاسخ می‌دهند. میانگین نمرات این ۶ خرده مقیاس نیز (با احتساب نمرات معکوس) نمره کلی دلسوزی به خود را به دست می‌دهد. پژوهش‌های مربوط به اعتباریابی مقدماتی این پرسشنامه نشان داده‌اند همه این ۶ خرده مقیاس همبستگی درونی بالایی دارند و تحلیل‌های عاملی تأییدی نیز نشان داده‌اند که یک عامل مجزای دلسوزی به خود، این همبستگی درونی را تبیین می‌نماید. ثبات درونی این پرسشنامه در تحقیقات گذشته ۰/۹۲ و پایایی بازآزمایی آن نیز ۰/۹۳ گزارش شده است (بشرپور، ۱۳۹۲). در تحقیق ابوالقاسمی و همکاران (۲۰۱۲) ضریب پایایی این پرسشنامه ۰/۸۱ به دست آمد و روایی به روش همزمان این پرسشنامه را ۰/۷۸ گزارش کردند.

پرسشنامه هوش معنوی^۳: یک ابزار خودگزارش‌دهی است که توسط سالوی و مایر (۲۰۰۸) تهیه شده و دارای ۳۳ ماده است. آزمودنی‌ها می‌بایست در طیف لیکرت به صورت کاملاً

¹. attitude to delinquent behaviors

². self-compassion scale

³. spiritual intelligence questionnaires

مخالقم=۱، تا کاملاً موافقم=۵، به کلیه ماده‌های مقیاس پاسخ دهند. این پرسشنامه بر اساس نظریه هوش هیجانی سالووی و مایر (۱۹۹۰) با هدف ارزیابی، تشخیص، فهم و چگونگی تنظیم هیجانات در خود و دیگران، ساخته شده است. روایی و اعتبار این پرسشنامه رضایت‌بخش بوده است. شوت و همکاران همسانی درونی را از ۰/۸۷ تا ۰/۹۰ گزارش کردند. خسرو جاوید (۱۳۸۱) ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ را برای این آزمون ذکر کرده است.

پرسشنامه خودآگاهی شناختی: خودآگاهی به وسیله مقیاس خودآگاهی (ریلو والیک، ۱۹۹۸) مورد سنجش قرار گرفت. این مقیاس خودسنجی شامل ۲۳ گویه است. پاسخ به گویه‌های آن با استفاده از مقیاس ۵ بخشی از نوع لیکرت از بسیار موافقم تا بسیار مخالفم صورت می‌گیرد. در تحقیق حاضر، روایی گویه‌های این مقیاس از طریق نظر متخصصان و نیز بررسی همبستگی درونی نمرات مؤلفه‌ها احراز شد. پایایی مؤلفه‌های مقیاس خود آگاهی از طریق آلفا محاسبه شد. این ضرایب برای مؤلفه‌های یاد شده بین ۰/۵۷ تا ۰/۸۴ متغیر و نشان دهنده ثبات درونی قابل قبول آن‌ها بود (لطیفیان و سیف، ۱۳۸۶).

شیوه اجرا به این شکل بود که بعد از کسب مجوز از اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل و دریافت معرفی‌نامه برای ارائه به اداره آموزش و پرورش شهر اردبیل به قسمت امور پژوهشی مراجعه نموده و هماهنگی‌های لازم با مدارس صورت گرفت. سپس پژوهشگر به دبیرستان‌های مذکور (۲ مدرسه دخترانه و ۴ مدرسه پسرانه) مراجعه نموده و با حضور در سر کلاس‌ها، ضمن ارائه توضیحات لازم پرسشنامه‌ها پخش شده و بعد از تکمیل جمع‌آوری شد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده نیز از آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه بر روی SPSS استفاده شد.

نتایج

نمونه‌های پژوهش حاضر ۳۰۰ نفر از دانش‌آموزان بودند که نتایج نشان داد ۳۸ نفر (۱۲/۵ درصد) از

پاسخگویان در ۱۵ سالگی، ۴۹ نفر (۱۶/۳ درصد) در ۱۶ سالگی، ۱۱۷ نفر (۳۹/۱ درصد) در ۱۷ سالگی، ۹۶ نفر (۳۲/۱ درصد) در ۱۸ سالگی قرار داشتند. بنابراین، بیشتر شرکت‌کنندگان مطالعه حاضر در ۱۷ سالگی قرار داشتند. همچنین نتایج نشان داد ۲۲۲ نفر (۷۴ درصد) از شرکت‌کنندگان پسر و ۷۸ نفر (۲۶ درصد) دختر بودند. در ارتباط با وضعیت اقتصادی نمونه‌های پژوهش نیز مشاهده شد ۱۱۰ نفر (۳۶/۷ درصد) از شرکت‌کنندگان در وضعیت اقتصادی خوب، ۱۵۶ نفر (۵۲/۰ درصد) متوسط، ۳۴ نفر (۱۱/۳ درصد) بد قرار داشتند. بنابراین، بیشتر شرکت‌کنندگان مطالعه حاضر دارای وضعیت اقتصادی متوسط بودند.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای دلسوزی به خود، خودآگاهی، هوش معنوی و نگرش مثبت به

متغیرها	M	SD
دلسوزی به خود	۴۶/۳۶	۱۲/۷۴
خودآگاهی	۴۷/۹۷	۸/۴۶
هوش معنوی	۱۲۰/۰۷	۱۷/۵۸
نگرش مثبت به بزهکاری	۱۴/۶۹	۴/۲۳

جدول ۲. ضرایب همبستگی دلسوزی به خود، خودآگاهی، هوش معنوی با نگرش مثبت به بزهکاری

آماره	دلسوزی به خود	خودآگاهی	هوش معنوی
ضریب همبستگی	-۰/۱۳۱*	-۰/۱۲۴*	-۰/۱۶۶*
سطح معناداری	۰/۰۲۳	۰/۰۳۲	۰/۰۰۴

$P < /۰.۰۵$

نتایج جدول (۲) نشان می‌دهد بین نگرش مثبت به بزهکاری با دلسوزی به خود ($r = -۰/۱۳۱$)، خودآگاهی ($r = -۰/۱۲۴$)، هوش معنوی ($r = -۰/۱۶۶$) رابطه منفی معنادار وجود دارد. برای استفاده از آزمون تحلیل رگرسیون، پیش فرض‌های آن (آزمون نرمال بودن نمرات، آزمون دورین واتسون) مورد بررسی قرار گرفت. همچنین نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان داد که پیش فرض نرمال بودن توزیع داده‌ها در مورد متغیرهای تحقیق برقرار است ($P < /۰.۰۵$).

پیش‌بینی نگرش مثبت به بزهکاری بر اساس خوددلسوزی، هوش معنوی و خودآگاهی شناختی در ...

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نگرش مثبت به بزهکاری با دلسوزی به خود، خودآگاهی، هوش

معنوی						
مدل	SS	df	Ms	F	P	
رگرسیون	۳۶۱/۹۴۳	۳	۱۲۰/۶۴۸	۷/۱۴۱	۰/۰۰۱	
باقیمانده	۴۹۹۴/۲۲۷	۲۹۶	۱۶/۸۷۲			
کل	۵۳۵۶/۱۷۰	۲۹۹				

P	T	ضرایب غیر		ARS	R2	R	متغیرهای پیش بین
		استاندارد	استاندارد				
		BETA	SE	B			
۰/۰۲۳	-۲/۲۸۵	-۰/۱۳۱	۰/۰۱۹	-۰/۰۴۴	۰/۰۱۴	۰/۰۱۷	۰/۱۳۱
۰/۰۰۵	-۲/۸۵۹	-۰/۱۶۲	۰/۰۱۴	-۰/۰۳۹	۰/۰۳۷	۰/۰۴۴	۰/۲۰۹
۰/۰۰۶	-۲/۷۶۲	-۰/۱۵۷	۰/۰۲۸	-۰/۰۷۸	۰/۰۵۸	۰/۰۶۸	۰/۲۶۰

همان‌طور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود برای تعیین تأثیر متغیر (دلسوزی به خود، خودآگاهی، هوش معنوی) به عنوان متغیر پیش‌بین و (نگرش مثبت به بزهکاری) به عنوان متغیر ملاک در معادله وارد شدند. در جدول فوق میزان F مشاهده شده معنادار است ($p < 0/001$) و $F_{(3,296)} = 7/14$. ضرایب بتای خوددلسوزی $-0/13$ ، خودآگاهی $-0/16$ و هوش معنوی $-0/15$ در پیش‌بینی متغیر نگرش مثبت به بزهکاری سهمیم بودند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی پیش‌بینی‌پذیری نگرش مثبت به بزهکاری دانش‌آموزان بر اساس خوددلسوزی، خودآگاهی و هوش معنوی انجام گرفت. نتایج نشان داد که بین نگرش مثبت به بزهکاری با خوددلسوزی در دانش‌آموزان رابطه منفی معنادار وجود دارد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش‌های پیشین به طور ضمنی همسو است، از جمله تادیوس و همکاران (۲۰۱۴)، کوزلی، مک کوی، ساسلو و اپیل (۲۰۱۳)، اسکادو (۲۰۱۱) نتیجه گرفتند که خوددلسوزی یک

عامل مهم سلامت روان است. کوزلی و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی نقش دلسوزی برای دیگران و حمایت اجتماعی در واکنش‌های فیزیولوژیک به اضطراب را مورد بررسی قرار دادند، نتایج نشان داد افرادی که دلسوزی برای دیگران در آنها بالا بود در تعامل با حمایت اجتماعی در برابر اضطراب، واکنش فیزیولوژیکی متعادل‌تری داشتند. تادیوس و همکاران (۲۰۱۴) طی پژوهشی به بررسی تأثیر دلسوزی به خود بر پاسخ‌های رفتاری و عصبی-درون‌ریز در برابر اضطراب و استرس روانی-اجتماعی پرداختند که نتایج حاکی از تأثیر دلسوزی به خود در برابر اضطراب و استرس روانی-اجتماعی بود.

همچنین نتایج این مطالعه نشان داد که افزایش هوش معنوی با کاهش نگرش مثبت به بزهکاری همراه است. یعنی به هر میزان که هوش معنوی دانش‌آموزان کاهش یابد نگرش مثبت به بزهکاری دانش‌آموز بیشتر می‌شود. بنابراین، ارتباط منفی معنادار بین نگرش مثبت به بزهکاری با هوش معنوی با نتایج مطالعات پیشین از جمله شهرابی فراهانی و فرحبخش (۱۳۹۱)، رقیبی و قره‌چاهی (۱۳۹۲)، رئیسی و همکاران (۱۳۹۲)، هروی، کریموی و همکاران (۱۳۹۲)، نوربخش و مولوی (۱۳۹۴)، گرین و نوبل (۲۰۱۰)، ناسل (۲۰۱۵) به‌طور ضمنی همخوانی دارند. هوش معنوی سازه‌های معنویت و هوش را درون یک سازه جدید ترکیب می‌کند. درحالی‌که معنویت با جستجو و تجربه عناصر مقدس، معنا و هوشیاری اوج یافته و تعالی در ارتباط است، هوش معنوی مستلزم توانایی‌هایی است که از چنین موضوعات معنوی برای تطابق و کنش اثربخش و تولید محصولات و پیامدهای با ارزش استفاده می‌کند. به‌طور کلی می‌توان پیدایش سازه‌ی هوش معنوی را به عنوان کاربرد ظرفیت‌ها و منابع معنوی در زمینه‌ها و موقعیت‌های عملی در نظر گرفت. افراد زمانی هوش معنوی را به کار می‌برند که بخواهند از ظرفیت‌ها و منابع معنوی برای تصمیم‌گیری‌های مهم و اندیشه در موضوعات وجودی یا تلاش در جهت حل مسائل روزانه استفاده کنند. هوش معنوی، موضوع جالب و جدیدی است که مطالب نظری و نیز یافته‌های پژوهشی و تجربی در مورد آن بسیار اندک است. اخیراً این موضوع نظر بسیاری از صاحب‌نظران و محققان را به خود جلب کرده

است. هوش معنوی قادر است که هشیاری یا احساس پیوند با یک قدرت برتر یا یک وجود مقدس را تسهیل کند یا افزایش دهد (سیسک و تورنس، ۲۰۰۱). کسی که می‌تواند برای روزگارش معنایی بیابد و هدف تعیین کند، هوش معنوی مناسبی دارد. میل به تعالی و اتصال با بیکرانگی و توان پاسخ دادن به سوال‌های اساسی زندگی از مؤلفه‌های هوش معنوی است. این هوش خاص انسان است که دو روان‌شناس به نام‌های زوهار و مارشال آن را کشف کردند و روی آن اسم هوش نهایی را گذاشتند. هوشی که برای حل مسائل مفهومی و ارزشی استفاده می‌شود. هوش معنوی زمینه تمام آن چیزهایی است که ما به آنها اعتقاد و باور داریم. سوال‌های جدی در مورد اینکه از کجا آمده‌ایم، به کجا می‌رویم و هدف اصلی زندگی چیست، از نمودهای هوش معنوی است. در یک زندگی، هوش معنوی ما را قادر می‌سازد همه چیز را آنطور که هستند ببینیم و بزرگترین فشارها را تحمل کنیم. افراد با هوش معنوی، ظرفیت تعالی داشته و تمایل بالایی نسبت به هشیاری دارند. از یک حقیقت غایی که ایجاد احساس یگانگی و وحدت می‌کند، آگاهی دارند و حضور الهی را در فعالیت‌های عادی تشخیص می‌دهند. در واقع چنین فردی، تک تک رفتارهای خود را در زندگی مشترک بر اساس الهیات بنا می‌کند. او صرفاً فردی مذهبی نیست، بلکه فردی است که فلسفه دین و زندگی را می‌فهمد و در زندگی‌اش رعایت می‌کند، چه در رابطه عاطفی، چه در مواجهه با ضربه عاطفی. افرادی که ذاتاً مذهبی هستند راحت‌تر می‌توانند با استرس‌ها برخورد کنند و بیش‌تر از سایرین بر بحران‌های روحی و مشکلات غلبه کنند.

همچنین نتایج نشان داد که بین نگرش مثبت به بزهکاری با خود آگاهی در دانش‌آموزان رابطه منفی معنادار وجود دارد. این موضوع علاوه بر پژوهش حاضر در مطالعات جین و سودهیر (۲۰۱۰)، بریچارد و همکاران (۲۰۱۱)، آنگلوف (۲۰۰۹) نیز گزارش شده است، که خودآگاهی روی کاهش رفتارهای پرخطر و بزهکارانه و افزایش سلامت روان‌شناختی تأثیرگذار است و می‌تواند افراد را در مسیر یک زندگی سالم هدایت کند. بنابراین برای رسیدن به زندگی سالم و حفظ سلامت روانی و اجتماعی نیاز است که افراد مهارت‌های اجتماعی از جمله خودآگاهی را داشته

باشند. آنچه مسلم است این است که خودآگاهی، نوجوانان را در هر شرایطی که با مشکل مواجه شوند یاری می‌دهد، به گونه‌ای که آنها به یک توانایی روانی - اجتماعی دست یابند و بدین گونه بتوانند چالش‌ها و مشکلات هویتی خود را حل کنند. به همین جهت آموزش این مهارت در هر سطحی و هر شرایطی که نوجوانان قرار دارند، تأثیرگذار است؛ زیرا علاوه بر افزایش دانش و آگاهی نوجوانان، می‌تواند در تغییر نگرش منفی و ایجاد نگرش مثبت در آنها نیز تأثیرگذار باشد و آنها را برای زندگی سلامت‌تر آماده کند.

انجام این مطالعه با چالش‌ها و محدودیت‌هایی مواجه بوده که از آن جمله می‌توان به محدود بودن گستره اجرا به مناطق شهری و عدم بررسی موضوع در مناطق روستایی، و محدود بودن مکان اجرای مطالعه به سطح شهر اردبیل اشاره کرد. خود گزارش‌دهی بودن سئوالات پرسشنامه از دیگر محدودیت‌های پژوهش حاضر است؛ چرا که ممکن است پاسخ‌های درستی از سوی پاسخ‌دهندگان اخذ نشود. با توجه به محدود شدن به یک قشر خاص از جامعه، در تعمیم نتایج به جامعه‌های متفاوت و بزرگ‌تر باید احتیاط نمود. استفاده از نمونه‌گیری در دسترس یکی از محدودیت‌های پژوهش است که تعمیم یافته‌ها را با مشکل مواجه می‌سازد. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی تأثیر منزلت اجتماعی و طبقه اقتصادی و متغیرهای زمینه‌ای را بر روی متغیرهای تحقیق مورد بررسی قرار گیرد. همچنین انجام پژوهش‌ها با جامعه آماری و نمونه گسترده مورد نیاز است.

منابع

- ابراهیمی ثانی، ابراهیم؛ اکبری، رضا؛ عبداللهی، علی اکبر؛ احمدی، علی و صابری، ولی‌الله. (۱۳۹۱). تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی در افزایش عزت نفس و بهبود سلامت عمومی نوجوان بزهکار. فصلنامه اصلاح و تربیت، ۶(۱۳۲)، ۴۲-۵۷.
- اکبری، ابوالقاسم. (۱۳۸۷). مشکلات نوجوانی و جوانی. تهران: رشد و توسعه.
- آزاد، حسین. (۱۳۸۹). آسیب‌شناسی روانی ۱. تهران: بعثت.

- برک، لورا. (۲۰۰۹). روانشناسی رشد (از نوجوانی تا پایان زندگی). جلد دوم، ترجمه یحیی سید محمدی (۱۳۹۰)، تهران: انتشارات ارسباران.
- بشر پور، سجاد. (۱۳۹۲). ویژگی های روان سنجی نسخه فارسی مقیاس دلسوزی به خود در دانشجویان. فصلنامه پژوهش در سلامت روانشناختی، ۷(۲)، ۷۵-۶۸.
- بشرپور، سجاد و عیسی‌زادگان، عیسی. (۱۳۹۱). بررسی نقش صفات شخصیتی دلسوزی به خود و بخشایش در پیش‌بینی شدت افسردگی دانشجویان. فصلنامه تحقیقات علوم رفتاری، ۱۰(۶)، ۴۶۱-۴۵۲.
- پیری، راضیه. (۱۳۹۳). مقایسه معنای زندگی، خودآگاهی شناختی و نظم جویی شناختی هیجان در مادران کودکان مبتلا به اوتیسم و افراد عادی. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات اردبیل.
- حسینی دولت آبادی، فاطمه؛ سعادت، سجاد و قاسمی جوینه، رضا. (۱۳۹۲). رابطه بین سبک‌های فرزندپروری، خود کارآمدی و نگرش به بزهکاری در دانش‌آموزان دبیرستانی. پژوهش نامه حقوق کیفری، ۴(۲)، ۸۸-۶۷.
- خسرو جاوید، مهناز. (۱۳۸۱). بررسی اعتبار و روایی مقیاس هوش هیجانی در نوجوانان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- رضایی، سعید؛ خرازی، سیدکمال؛ حجازی، الهه و افروز، غلامعلی. (۱۳۸۶). بررسی تحلیلی تأثیر ابعاد اجتماعی خانوادگی و ویژگی‌های شخصی، شناختی در بوجود آمدن بزهکاری. اندیشه و رفتار (روانشناسی کاربردی)، ۱(۴)، ۱۴-۷.
- رقیبی، مهوش و قره چاهی، مریم. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین هوش هیجانی و هوش معنوی در زنان و مردان در شرف طلاق و سازگار. فصلنامه زن و جامعه، ۴(۱)، ۱۴۰-۱۲۳.
- رئیی، مرضیه؛ احمدی طهران، هدی؛ حیدری، سعیده؛ جعفرنگلو، عصمت؛ عابدینی، زهرا و بطحایی، احمد. (۱۳۹۲). ارتباط هوش معنوی با شادکامی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۵(۱۳)، ۴۴۰-۴۳۱.
- سعادت، سجاد و خدایاری، هانیه. (۱۳۹۱). بررسی ارتباط بین راهبرد های مقابله ای و گرایش به بزهکاری. دانشگاه بابلسر. همایش ملی پیشگیری از جرائم و آسیب های اجتماعی، ۹۰۸-۸۹۵.

- سیف، علی اکبر. (۱۳۹۱). روان‌شناسی پرورشی. تهران، انتشارات دوران.
- شهرابی فراهانی، لیلا و فرحبخش، کیومرث. (۱۳۹۱). رابطه بین هوش معنوی و هوش هیجانی دانش‌آموزان دختر منطقه ۱۵ آموزش و پرورش شهر تهران. *دوفصلنامه مدیریت و برنامه ریزی در نظامهای آموزشی*. ۵(۸)، ۶۰-۴.
- عینی، ساناز و هاشمی، زهره. (۱۳۹۹). نقش مقابله مذهبی، هوش معنوی و بهزیستی معنوی در پیش‌بینی استرس ادراک‌شده بیماران مبتلا به سرطان. *مجله شفای خاتم*، ۱۸(۳)، ۷۹-۷۰.
- کشاوری، سمیه و یوسفی، فریده. (۱۳۹۱). رابطه بین هوش عاطفی، هوش معنوی و تاب‌آوری. *انجمن ایرانی روان‌شناسی*، ۱۶(۳)، ۳۱۸-۲۹۹.
- ماسن، پاول هنری، گیگان، جروم، هوستون، آلتا کارول و کانجر، جان جین وی (۱۹۹۰). رشد و شخصیت کودک، ترجمه مهشید یاسایی (۱۳۸۸) تهران: مرکز، کتاب‌ماد. ص ۷۳۷.
- نریمانی، محمد؛ عینی، ساناز و تقوی، رامین. (۱۳۹۷). تبیین فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس خود‌دلسوزی و حس انسجام. *فصلنامه سلامت روان کودک*، ۵(۱)، ۴۷-۳۶.
- نریمانی، محمد و غفاری، مظفر. (۱۳۹۴). نقش هوش اخلاقی و اجتماعی در پیش‌بینی تاب‌آوری و کیفیت زندگی والدین کودکان دارای ناتوانی یادگیری. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۵(۲)، ۱۲۸-۱۰۶.
- نوربخش، امین و مولوی، حسین. (۱۳۹۴). رابطه هوش معنوی و باورهای مذهبی با احساس حقارت و خشونت در دانشجویان. *مجله دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، ۱۶(۱)، ۱۲-۴.
- نوری، محمد (۱۴۹۴). نقش پابندی خانواده به سبک زندگی اسلامی در پیش‌بینی گرایش نوجوانان به بزهکاری و رفتارهای پرخطر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات اردبیل.
- وست، ویلیام. (۲۰۰۰). روان‌درمانی و معنویت. ترجمه: شیر افکن، سلطان علی و شهیدی، شهریار. (۱۳۸۳). تهران: انتشارات رشد.
- هروی کریموی، مجیده؛ رژه، ناهید و شریف‌نیا، حمید. (۱۳۹۲). ارتباط بین هوش معنوی و سلامت عمومی دانشجویان پرستاری شهر تهران ۱۳۹۱. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۴(۱)، ۱-۱۴.

- Abolqasemi, A., Taghi Pourm, A., & Narimani M. (2012). The relationship between personality type D, self-compassion and social support with health behaviors in coronary heart disease patients. *Health Psychology*, 1(1), 5 -19. (Persian)
- Akbari, Abu al-ghasim. (2008). Adolescent and youth problems. Tehran: Growth and Development. (Persian)
- Angelaf, S. (2009). Trait emotional intelligence and its relationship with problem behavior in hong adolescents. *Journal of Personality and Individual Differences*, 43, 354-361. (Persian)
- Azad, H. (2010). Psychopathology 1. Tehran: Besat. (Persian)
- Basharpoor, S. (2014). Psychometric properties of the persian version of the self compassion scale in university students. *RPH*; 7 (2), 66-75. (Persian)
- Basharpoor, S., & Issazadegan, A. (2013). Role of self-compassion and forgiveness in prediction of depression severity among university students. *RBS*, 10 (6), 452-461. (Persian)
- Brejarad, V., Pasquier, A., & Pedinielim, J. (2011). Symptomatologie depressive a l'adolescence:role de la personnalité et de la conscience emotionnell. *Journal of Neuropsychiatrie de l'enfance et de l'adolescence*, 59, 157-162. (Persian)
- Burke, L. (2009). Developmental psychology (from adolescence to the end of life). Volume II, translated by Yahya Seyed Mohammadi, Tehran: Arasbaran Publications. (Persian)
- Cosley, J., Shannon, K. McCoy, Saslow, R. Elissa, S. (2013). Is compassion for others stress buffering? Consequences of compassion and social support for physiological reactivity to stress. *Journal of Experimental Social Psychology*.
- Ebrahimi Sani, E., Akbari, R., Abdullahi, A. A., Ahmadi, A., & Saberi, W. A. (2013). The effect of life skills training on increasing self-esteem and improving the general health of delinquent adolescents. *Journal of Correction and Education*, 6 (132), 42-57. (Persian)
- Einy, S., & Hashemi, Z. (2020). The role of religious coping, spiritual intelligence, and spiritual well-being in predicting the perceived stress of patients with cancer. *Shefaye Khatam*, 8 (3), 70-79. (Persian)
- Emmons, R. A. (2000). Is spirituality intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. *The international journal for the psychology of Religion*, 3-26.
- Green, N. W., & Noble, D. K. (2010). Fostering spiritual Intelligence undergraduates, Growth in a course about consciousness. *Advanced Development Journal*, 12, 26-48.
- Heravi-Karimooi, M., Rejeh, N., & Sharif Nia, H. (2014). The relationship between nursing students' spiritual intelligence and their general health in Tehran, 2012. *Iranian Journal of Medical Education*, 14 (1), 1-14. (Persian)
- Hosseini Dowlatabadi, F., Saadat, S., Ghasemi Jobaneh, R. (2014). Relationship between parenting styles, self- efficacy and attitude to delinquency among high school students. *Criminal Law Research*, 4 (2), 67-88. (Persian)
- Jain, M., & Suldhir, P. (2010). Dimensions of perfectionism and perfection in social phobia. *Asian Journal of Psychiatry*, 34, 216-221.

- Keshavarzi, S., & Yousefi, F. (2012). The relationship between emotional intelligence, spiritual intelligence and resilience. *Iranian Psychological Association* 63, 16 (3), 299-318. (Persian)
- Khosrow Javid, M. (2002). Evaluation of validity and reliability of emotional intelligence scale in adolescents. Master Thesis, Tarbiat Modares University. (Persian)
- Mason, P. H., Gigan, J., Houston, A. C., & Kunger, J. J. W. (1990). Child growth and personality, translated by Mahshid Yasaii (2009) Tehran: Center, Mad. (Persian)
- Narimani, M., Einy, S., & Taghavi, R. (2018). Explaining student's academic burnout based on self-compassion and sense of coherence. *Quarterly Journal of Child Mental Health*, 5(1), 36-47. (Persian)
- Narimani, M., & Ghaffari, M. (2016). The role of moral and social intelligence in predicting resiliency and quality of life in parents of children with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 5(2), 106-128. (Persian)
- Nasel, D. D. (2015). Spiritual Orientation in Relation to Spiritual Intelligence. Thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy, University of south Asutralia.
- Noorbakhsh, amin., molavi, hossein. (2015). The Relationship between Spiritual Intelligence and Religious Beliefs on Humiliation and Violence in Students. Volume & Issue: Volume 16, Issue 1 - Serial Number 59, Spring.
- Nouri, M. (2015). The role of family adherence to Islamic lifestyle in predicting adolescents' tendency to delinquency and high-risk behaviors. Master Thesis in General Psychology, Islamic Azad University, Ardabil Science and Research Branch. (Persian)
- Piri, Raziéh. (2014). Comparison of meaning of life, cognitive self-awareness and cognitive emotion regulation in mothers of children with autism and normal people. Master Thesis in Clinical Psychology, Islamic Azad University, Ardabil Science and Research Branch.
- Raghibi, M., & Gharehchahi, M. (2013). An investigation of the relation between emotional and spiritual intelligence among well-adjusted and discordant couples. 4(13), 123-140. (Persian)
- Raisi, M., Ahmari Tehran, H., Heidari, S., Jafarbegloo, E., Abedini, Z., Bathaie, S. A. (2013). Relationship between spiritual intelligence, happiness and academic achievement in students of Qom university of medical sciences. *Iranian Journal of Medical Education*, 13(5), 440.
- Rezaei, S., Kharazi, S. K., Hejazi, E., & Afrooz Gholam, A. (2008). Analytical study of the effect of family social dimensions and personal, cognitive characteristics on the occurrence of delinquency. *Thought and Behavior (Applied Psychology)*, 1 (4), 7-14. (Persian)
- Saadat, S ., & Khodayari, H. (2013). Investigating the relationship between coping strategies and tendency to delinquency. Babolsar University. National Conference on Prevention of Crimes and Social Injuries, 908-895.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (2008). What is emotional intelligence? In P. Salovey, & J. D. Mayer (Eds.), *Emotional Development and Emotional Intelligence*. New York: Basic Books.
- Seif, A. A. (2012). *Educational Psychology*. Tehran, Doran Publications. (Persian)

- Shahrabi Farahani, L., & Farahbakhsh, K. (2012). Exploring relationship between spiritual intelligence and motional intelligence among middle school girls in the Tehran 15th School District, 5(1), 44-60. (Persian)
- Sisk, D. A., & Torrance. E. P. (2009). Spiritual intelligence: Developing higher consciousness. Buffalo, New York: creative Education Foundation press.
- Skoda, A.M. (2011). The Relation Between Self-Compassin, depression, and forgiveness of others. In Partial Fulfillment of the Requirements for The Degree Master of Arts in Clinical Psychology, University of Dayton.
- Thaddeus, W.W., Pace Adame, D.D., & Cole, P.S. (2014). Effect of compassion meditation on neuroendocrine, innate immune and behavioral responses to psychosocial stress. *Psychoneurooen Doocrinology*, 34,87-98.
- Veenman, M.V.J., & Verheij, J. (2005) Tech nical students' metacognitive skills: Relating general vs. specific metacognitive skills to study success. *Learning and Individual Differences*, 13, 259-272.
- West, W. (2000). Psychotherapy and spirituality. Translation: Shir Afkan, Sultan Ali and Shahidi, Shahriyar (2004). Tehran: Roshd Publications. (Persian)
- Zohar, A. (1991). The metacognitive knowledge and the instruction of higher order thinking. *Teaching and Teacher Education*, 42, 29-38.
- Zohar, D., & Marshall, S. (2000). *SQ: spiritual intelligence, the ultimate intelligence, the ultimate intelligence*. London: Bloomsbury.

Predicting positive attitude to delinquency based on self-compassion, spiritual intelligence and cognitive self-awareness of high school students

N. Fayezi¹, H. Najafi², A. Karamdoost³, Y. Habibi⁴ & I. Mohammadi⁵

Abstract

The aim of this study was to predict positive attitude to delinquency based on self-compassion, spiritual intelligence and cognitive self-awareness of high school students. The method of research was descriptive/correlational. The population included all high school students who were first and second graders in the first semester of the academic year 2015(N=17500). They were studying in schools in Ardabil. From this population, a sample of 300 subjects (78 females, 222 males) were selected by cluster sampling. The required data were collected using a scale to measure attitudes toward criminal behavior of Fazli, Spiritual Intelligence Questionnaire of Salovey and Mayer, self-compassion scale of Neff and cognitive self-awareness of RilooValik questionnaires. Pearson correlation coefficient and multiple regression analysis were used to analyze the data. The results showed that there is a significant negative correlation between self-compassion, spiritual intelligence, cognitive self-awareness and a positive attitude to crime ($p < .05$). Regression analysis showed that self-compassion, cognitive self-awareness and spiritual intelligence by explanation of 6% of the variance of total score of positive attitude to delinquency and 11% of the variance of subscale of self-compassion, it has predictability of the criterion variable ($p < .05$). These findings have shown needs to serious attention of planners, consultants and authorities to the issue of a positive attitude to crime of students. It has implications for the use of interventions related to self-compassion, spiritual intelligence, cognitive self-awareness to preventing negative consequences of positive attitude to delinquency.

Keywords: Positive attitude to delinquency, self-compassion, spiritual intelligence, cognitive self-awareness

¹. PhD student of Psychology, University of Mohaghegh Ardabili

². Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran

³. MA in Clinical Psychology, Islamic Azad University, Khalkhal Branch, Ardabil, Iran

⁴. MA in Psychology, University of Mohaghegh Ardabili

⁵. Corresponding author: PhD in Health Psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University, Alborz, Iran. (Mohammadi.tati@gmail.com)